

Politikk

Strutsepolitikk siden 1994

■ Norske partiers EU-kompetanse på stedet hvil i 15 år

EU er en ikke-sak i norsk politikk. Det norske politiske miljøet lider av et underskudd på kunnskap og informasjon om EU, viser Mandag Morgens kartlegging. Dette forsterker de demokratiske problemene ved EØS-avtalen, og gjør Norge enda mer perifert i Europa. Hvis en EU-sak kommer på dagsorden i Norge, er den gjerne vedtatt i Brussel for lenge siden.

Siden 1994 har de norske politiske partienes offentlige tankearbeid om EU tørket inn. Partiene har til sammen produsert bare en håndfull utredninger om EU på 15 år, og partilederne har lansert alt annet enn EU-spørsmål på avisenes debattsider, viser Mandag Morgens omfattende kartlegging (se tekstboks).

Partiene bygger først og fremst opp kunnskap og kompetanse om EU via deltakelse i de europeiske partigruppene. Mye av arbeidet med å oppdatere organisasjonen på EU-saker og utviklingen i Unionen faller ellers på spesielt interesserte enkeltpersoner. Flere av de internasjonalt ansvarlige i partiene peker overfor Ukebrevet på at dette setter partiene i en sårbar situasjon. En mangelfull mediedekning av EU-spørsmål bidrar til å gjøre kompetansebygging enda vanskeligere.

Norske partier er langt mindre interessert i å holde seg oppdatert på EU enn svenske, ifølge en nordisk undersøkelse utført av en forskergruppe i Sverige. Dette forsterker demokratiproblemene ved EØS, mener seniorforsker **Nicholas Aylott** ved Södertörns högskola i Stockholm.

– Man kan investere ressurser for å få ut mer informasjon, men ut fra rasjonell egeninteresse må partiene lure på om det er bryet verdt hvis de ikke kan påvirke lovgivningen likevel. Det er ille for norsk demokrati, men forståelig sett fra hvert enkelt partis synsvinkel, sier Aylott til Mandag Morgen.

Mandag Morgen har som ledd i kartleggingen snakket med de internasjonalt ansvarlige i alle stortingspartiene og drøftet resultatene med forskere og eksperter. Analysen viser:

- **Motivasjon og ressurser:** De store partiene har mest ressurser, men de små kan også bygge EU-kompetanse hvis interessen er sterk nok.
- **Forverrer kjent EU-problem:** Også EU-landene sliter med demokratisk underskudd. Norges bunnlinje er enda rødere.
- **Skylddeling:** Partier, medier og publikum «samarbeider» om å holde EU-saker unna offentligheten.

Venner, fiender og ildsjeler

Det er en del variasjon de norske partiene imellom i aktiviteten og kontaktene mot EU. Arbeiderpartiet og Høyre beskriver det mest finmaskede nettverket og den bredeste kontaktflaten i intervjuene Mandag Morgen har gjort. Dette stemmer overens med inntrykket Nicholas Aylott sitter igjen med etter sitt prosjekt.

– Jeg ble særlig slått av at Høyre hadde gjort organisatoriske endringer for å gi et klarere fokus på partiets engasjement i europeiske spørsmål, noe som til og med involverte å sette av mer ressurser til dette etter at det ble rammet økonomisk av det katastrofale valget Høyre gjorde i 2005, sier han.

Både Ap og Høyre trekker frem samarbeidet i de europeiske partigruppene de er medlem av som særlig viktig. Ap deltar i arbeidsgrupper og fora på en rekke ulike nivåer i Party of European Socialists (PES), forteller internasjonal sekretær **Kathrine Raadim**. Høyre deltar på ulike nivåer i European People's Party (EPP). Partileder **Erna Solberg** er med på alle toppmøtene der, opplyser internasjonal sjef i Høyre, **Christian Angell**.

Angell mener Høyres klare ja-standpunkt til norsk EU-medlemskap gjør at det er lett å motivere organisasjonen til å tilegne seg EU-kompetanse.

– For de andre partiene er det antagelig mer snakk om vilje til å oppdatere seg. Når man er imot, eller ikke har noe standpunkt, er det kanskje ikke så viktig å bruke tid på EU, siden spørsmålet ikke er aktuelt, sier han.

«Keep your friends close but your enemies closer», lyder et mye sitert visdomsord. I Sverige har EU-skeptikerne i Vänsterpartiet tilsynelatende lagt seg dette på minnet. Ifølge Aylott har partiet satt

Partienes EU-kompetanse

Mandag Morgens kartlegging av partienes strategier for å bygge kunnskap om og holde seg oppdatert på EU, er basert på flere typer kilder. Både partienes offentlig tilgjengelige utredninger, partitoppers EU-utspill i aviskronikker og det interne partiarbeidet er undersøkt.

Her er hovedpunktene:

Utredninger: Minimalt

I årene før folkeavstemningen i 1994 produserte norske partier en strøm av publikasjoner av ulik type om EU, som utredninger og debattskrifter. Søk i universitets- og høyskolebibliotekenes kataloger viser at slike offentlig utgitte dokumenter har vært uhyre sjelden vare de siste 15 årene. Blant de få: I 2004 ga Arbeiderpartiet ut «Norge og Europa», et debattheft om Norges forhold til EU, redigert av **Bjarne Håkon Hanssen**. Samme år ga KrFs studieforbund ut «Norge og EU», et studieopplegg. Høyre laget skoleringsheftet «Norge inn i EU» i 2004 og har senere oppdatert det.

Kronikker: Jagland i ensom EU-majestet

Politiske debatter lanseres gjerne i en kronikk i en av de store avisene. Vi har sett på kronikkene samtlige statsministre og partiledere har skrevet i Aftenposten, Bergens Tidende og Dagbladet i perioden 1995 til i dag. **Thorbjørn Jagland** er soleklar «vinner» med 14 kronikker som hovedsakelig har hatt EU-spørsmål som tema. **Åslaug Haga** og **Erna Solberg** har skrevet fire kronikker, **Jens Stoltenberg** en, **Kristin Halvorsen** ingen.

Skolering og kontakter: Rykk og napp

Vi har også bedt partiene redegjøre for interne publikasjoner og øvrig intern kompetansebygging. Her

kommer det frem mer aktivitet. Noen eksempler (av plasshensyn ikke fullstendig):

- **Partigrupper:** Flere trekker frem medlemskap eller observatørstatus i europeiske partigrupper som en spesielt viktig kunnskapskanal. Venstre er eksempelvis med i ELDR, de europeiske liberaldemokratene. Både partiledere og internasjonalt ansvarlige deltar jevnlig på møter (mer om dette i hovedteksten).
- **Seminarer og kurs:** Her foregår det en del, selv om det virker som aktiviteten er ujevnt fordelt på partier og over tid. Flere partier var særlig aktive i 2004, rundt den store utvidelsen av EU. Frp hadde det året flere større Europa-konferanser rundt om i landet, opplyser internasjonal sekretær i Frps stortingsgruppe, **Kristian Norheim**. Høyre hadde i vår seminarer i en rekke fylker under tittelen «Hva skjer i EU, bør Norge bli med?» Senterpartiet driver EU-skolering gjennom sitt studieforbund. SV og Sp samarbeider tett med Nei til EU om kurs og skolering.
- **Praktikanter:** Flere av partiene sender praktikanter til EU-parlamentet (EP). I valgkampen i år har Høyre hatt en praktikant hos de svenske Moderaterna. Venstre har praktikantordning i den liberale partigruppen i EP. SV har hatt en praktikant i EP det siste halvåret.
- **Studieturer:** De fleste partiene opplyser om studieturer til Brussel. SV hadde i fjor en Brussel-reise der 35 medlemmer var med. Ap er med i en nordisk arbeidsgruppe om EU, som medfører besøk til landet som har EU-formannskapet og kontaktpleie der. Partienes medlemmer i utenrikskomiteen på Stortinget kan holde seg oppdatert via reisevirksomhet.

av mye ressurser til EU-arbeid, så der går en neiholdning sammen med interesse i dyp kunnskap om EU. Det samme kan man ikke si om de norske nei-partiene, mener forskeren.

– Senterpartiet er ikke bare skeptiske, men har en direkte fiendtlig innstilling, kombinert med mangel på interesse. Man kan trekke det litt lenger: Senterpartiet er bemerkelsesverdig lite involvert i internasjonale nettverk overhodet, sier Aylott.

I Senterpartiet er man nok ikke helt enig i dette.

– Jeg vil påstå at vi som et lite parti gjør det vi kan for å holde oss oppdaterte på EU, med vår kapasitet og våre ressurser, sier rådgiver i utenriksaker, **Cathrine Amundsen**. Hun viser blant annet til kontinuerlig kontakt med EU-parlamentarikere fra

andre nordiske land og samarbeid med Nei til EU.

EU-rådgiver for SVs stortingsgruppe, **Dag Seierstad**, peker på at internett har gjort det mye enklere å holde seg oppdatert på EU. Der man før måtte få kontakter i Brussel til å sende dokumenter, kan man i dag få tak i materialet direkte fra nett. Seierstad viser også til kontakt med søsterpartier fra Sverige, Tyskland og Nederland. SV er assosiert medlem av Nordic Green Left-gruppen i EU-parlamentet.

Felles for de mindre partiene er at ressursmangel begrenser EU-arbeidet. Flere peker på at man blir avhengig av enkeltpersoners innsats – og det er en sårbar situasjon.

– Vi er nok som alle andre avhengig av å ha ressurspersoner som er villig til selv å bruke tid på å søke opp informasjon. Hadde det vært en full of-

fentlig debatt om alt som var relevant hele tiden, hadde det vært svært mye enklere, sier leder i internasjonalt utvalg i Venstre, **Helge Solum Larsen**.

Samme problem, mer akutt

Alle nasjonale politiske partier har store problemer med å forholde seg til lovgivningsprosessen i EU, fremholder Nicholas Aylott. Når de skal begynne å diskutere sakene har nasjonale regjeringer og EU-institusjonene allerede meislet ut kompromisser som det nesten er for sent å skulle plukke fra hverandre igjen.

– Men norske partier har selvsagt et mer akutt problem. Det skyldes delvis at de ikke har noen medlemmer i Europaparlamentet (MEP-er). Å koordinere, velge, kontrollere og påvirke MEP-er er en utfordring for partiene, men også en mulighet, fordi representantene kan være verdifulle informasjonskilder, sier Aylott.

Partiene i medlemslandene har bedre rutiner enn de norske for å plukke opp saker og ta dem opp umiddelbart som ledd i behandlingen i EU-institusjonene, tror Kathrine Raadim i Ap.

– Jeg tror at vi kanskje ser an ting litt, ser hvor det bærer før vi tar alvoret inn over oss. Også fordi vi ikke er EU-medlemmer og ikke alltid må forholde oss til ting før de er her, sier hun.

Cathrine Amundsen i Sp er en av flere som ønsker seg ressurser for å kunne følge bedre med.

– Da kunne vi ha fulgt EU-sakene mye tidligere. Men vi må prioritere, og da må det bare bli slik; da følger man med på sakene når de blir satt på spissen, sier hun.

Et eksempel på dette som flere av partifolkene trekker frem, er den intense norske debatten om tjenstedirektivet – flere år etter at det ble vedtatt etter seige forhandlinger i Brussel.

Felles ansvar for EU-tørke

Anders Gjøn har tidligere arbeidet som nasjonal ekspert i EU-kommisjonen og som konsulent med fokus på EUs innovasjons- og forskningsprogrammer, og mener at det politiske Norge gjør seg selv en bjørnetjeneste ved ikke å være mer aktive overfor prosessene i EU.

– Den politikken som utformes i Brussel angår Norge på en slik måte at norske politiske partier gjør seg selv og det norske folk en bjørnetjeneste når «informasjonsstrategien» ikke er bedre enn det den tilsynelatende er i dag, sier Gjøn.

I Mandag Morgens intervjuer kritiserte de fleste av partienes internasjonalt ansvarlige den norske mediedekningen av EU-spørsmål. De som ønsker mer oppmerksomhet om EU-saker synes ikke at de

får noen drahjelp.

– Da vi for eksempel gikk og ut og støttet EUs pasientrettighetsdirektiv, som var oppe til diskusjon i EUs organer, ble vi møtt med nær sagt øredøvende taushet, sier Christian Angell i Høyre.

Raadim finner lite nyttig å hente i mediene – hun mener andre kanaler er viktigere.

– Jeg tror faktisk vi har mer nytte av å være på besøk hos søsterpartier som er involvert i EU-formannskapet og få et overblikk over hva som skjer i prosessene og sakene som settes på dagsordenen, sier hun.

Mens flere av de norske partifolkene mener medier og politikere må dele på ansvaret for laber EU-interesse, peker Anders Gjøn spesielt på partienes ansvar.

– EU er ikke på dagsorden, derfor følger ikke partiene så tett med på EUs utvikling. Men har ikke egentlig politikerne også et ansvar for å sette EU på dagsorden? Hvilke andre skal gjøre det, om ikke politikerne?

EU-parlamentets makt øker underskuddet

Utviklingen i maktforholdet mellom EU-institusjonene kan i tiden som kommer gjøre det vanskeligere, ikke lettere, å rette på det norske kunnskapsunderskuddet. Politikerne i det nyvalgte EU-parlamentet kan høyst sannsynlig se frem til enda større innflytelse enn institusjonen allerede har tilkjempet seg (se Mandag Morgen nr. 7, 2007). For Norge er det problematisk at flere og flere EU-prosesser går i parlamentet, der Norge ikke har en naturlig tilgang til prosessene, fremhever Kathrine Raadim. Dette vil bare bli verre, tror hun. Arbeiderpartiet vurderer nå å opprette et permanent kontor i Brussel.

– Vi kan skryte av at vi er i Brussel et par, tre ganger i halvåret med våre parlamentarikere, men det holder ikke med tanke på det løpende arbeidet, det er helt klart. ■

Redaksjonen Mandag Morgen
Bente Kalsnes og Olav Anders Øvrebo
redaksjon@mandagmorgen.no

Mer informasjon på nett

Denne artikkelen er et samarbeid mellom Mandag Morgen og det nystartede nettstedet Europabloggen.no, som artikkelforfatterne står bak. Artikkelen vil bli fulgt opp med mer materiale om temaet i dagene som kommer. Dette blir publisert parallelt på Mandag Morgens blogg Etterretninger.no og på Europabloggen.no.